

І. А. Чекан , к.е.н., докторант Національного інституту стратегічних досліджень, м. Київ
Ю. В Мігущенко, науковий співробітник філіалу Національного інституту стратегічних досліджень, м. Львів

Туризм як фактор розвитку здоров'я людського капіталу

Туризм виконує важливу роль у вирішенні соціально-економічних проблем: підтримується рівень життя населення, створюються нові робочі місця та передумови для підвищення інвестиційної привабливості і конкурентоспроможності регіонів. Головною стратегічною метою розвитку туризму є формування конкурентноздатної туристсько-рекреаційної галузі як однієї з пріоритетних галузей економіки, що забезпечить, з одного боку, попит споживачів (як внутрішніх, так і зарубіжних) на задоволення своїх потреб в туристсько-рекреаційних послугах, а з іншого, значний внесок у соціально-економічний розвиток за рахунок збільшення прибуткової частини бюджету, надходження інвестицій, збільшення кількості робочих місць, покращання здоров'я людського капіталу, збереження і раціонального використання культурно-історичної і природної спадщини.

Слід зазначити, що величезний вплив туризм справляє на розвиток здоров'я і безпеки суспільства, тобто виступає своєрідним стабілізатором соціально-економічного розвитку. На туристичну галузь в світі впливають науково-технічний прогрес, підвищення якості життя населення, збільшення тривалості вільного часу, відпусток, економічна і політична стабільність та низка інших чинників. Водночас, зміцніле громадянське суспільство ставить нові завдання та вимагає більшої уваги до забезпечення людського розвитку. Важливим є те, що розвиток сфери туризму сприяє покращанню здоров'я людського капіталу, вдосконаленню системи медичного обслуговування населення, підвищенню рівня освіти, впровадженню нових засобів розповсюдження інформації тощо. В умовах, коли народжується нове, орієнтоване на здоров'я суспільство, яке вимагає від кожної людини володіння сучасними знаннями, професійними навиками, культурою мирного існування, рівень споживання туристичних послуг є одним з важливих індикаторів якості життя. Окрім того, розвиток туристської сфери сприяє збереженню культурного потенціалу, веде до гармонізації відносин між різними регіонами, країнами і народами, сприяє збереженню і оздоровленню навколишнього середовища.

Проблеми туристичної індустрії досліджували у своїх працях наступні зарубіжні та вітчизняні вчені: М.Б. Біржаков, Н.М. Бирицька, Г.О. Бондаренко, І.Н. Гаврильчак, О.П. Дурович, М.І. Кабушкін, В.О. Квартальнов, І.І. Ополченев, Т.М. Сергеева, А.О. Чечель та ін. [1-9].

В умовах соціалізації економіки здоров'я населення є ключовою проблемою нашої країни. Її витoki лежать, практично, у всіх сферах життя і діяльності держави і найбільш яскраво виявляються в кризовому стані систем охорони здоров'я і соціального захисту населення, стрімкого зростання споживання алкоголю і наркотичних речовин. Наслідками цього глибокого системного процесу є різке скорочення народжуваності та середньої тривалості життя, погіршення здоров'я людей, деформація демографічного і соціального складу суспільства, підрив трудових ресурсів як основи розвитку виробництва, ослаблення фундаментального осередку суспільства - родини. Такий розвиток демографічних процесів обумовлює зниження етичного, духовного і творчого потенціалу суспільства. В результаті, відбувається деградація та руйнування генофонду народів України. Так, за останні п'ять років, зросло число насильницьких смертей - від нещасних випадків, отруєнь, травм - в 1,8 раз, від отруєнь алкоголем - в 2,7 раз [10].

За даними звіту ПРООН про людський розвиток 2004р., Україна посідає 70-е місце у світі за рівнем людського розвитку. Очікувана тривалість життя при народжуванні у 2002 р. становила 69,5 р., а в 1990 р. - 70,5 р. В умовах нижче межі бідності живуть 25% населення України [11, с. 26]. У доповідях про розвиток людського потенціалу в Україні за 2004 рік наведені наступні факти:

- знижується кількість реєстрованих браків, зростає кількість розлучень;
- зростає частка позашлюбних народжень;
- продовжує знижуватися чисельність населення;
- змінилася система цінностей і пріоритетів українців (охорона здоров'я і, тим більше, здоровий спосіб життя займають одне з останніх місць, наприклад, мати можливість забезпечити дітям хорошу освіту віддають перевагу 31,8 %, проти 1,7 %, що віддають перевагу можливості вести здоровий спосіб життя)[10].

З метою виходу з цієї складної ситуації, забезпечення національної безпеки, захисту культурної, духовно-етичної спадщини, історичних традицій і норм суспільного життя нові доктрини здорового способу життя повинні включати такі найважливіші складові, як: освіченість, турботу про власне здоров'я, потребу в творчій праці, духовність і чисте навколишнє середовище. Саме розвитку цих цінностей, а особливо — покращанню здоров'я і безпеки суспільства сприяє розвиток туризму. Таким чином, здоровий спосіб життя представлений як цілісна система життєвих цінностей людини. При цьому фіксується активна життєва позиція суспільства по відношенню до свого здоров'я. Необхідним є об'єднання зусиль суспільних і державних владних структур з метою формування здорового способу життя, збереження свого великого культурного надбання, історичної спадщини. Вирішенню цієї проблеми також сприяє туризм. Особливої уваги вимагає пропаганда

національних культур народів України і розповсюдження досвіду роботи з пропаганди діяльності творчих, громадських колективів дітей, молоді, національних общин на благо людини, народу і країни.

Таким чином, стратегічно важливим є усвідомлення значущості державних і суспільних зусиль в питаннях зміцнення і збереження здоров'я людського капіталу, і туризму як основи формування економічного і соціального потенціалу регіону. Здоровий людський капітал і середовище перебування – це не лише могутнє джерело духовності народу, але і надійний природний захист генофонду народу від усіх дестабілізуючих чинників.

Список використаних джерел:

1. Биржаков М.Б. Введение в туризм / Национальная академия туризма – 3-е изд. – М.; СПб.: Невский Фонд, 2002. – 318 с.
2. Гаврильчак И.Н. Туризм в России: концептуальные основы стратегических направлений развития / Санкт-Петербургский гос. ин-т сервиса и экономики. – СПб.: Издательство СПбГИСЭ, 2001. – 171с.
3. Дурович А.П., Кабушкин Н.И., Сергеева Т.М., Бирицкая Н.М., Бондаренко Г.А. Организация туризма: Учеб. пособие для студ. вузов / Н.И. Кабушкин (ред.), А.П. Дурович (ред.). – Мн.: ООО "Новое знание", 2003. – 630 с.
4. Дурович А.П. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие для студ. – 3-е изд., стер. – Мн.: Новое знание, 2003. – 496 с.
5. Дурович А.П. Реклама в туризме: Учебное пособие. – М.: ООО "Новое знание", 2003. – 253 с.
6. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: Учебник для студ. – 3-е изд., испр. – Мн.: ООО "Новое знание", 2002. – 409 с.
7. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 491с.
8. Ополченев И.И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции: Учеб. пособие. – М.: Советский спорт, 2003. – 187 с.
9. Чечель А.О. Удосконалення державних механізмів управління розвитком туризму в Україні: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Донецька держ. академія управління. – Донецьк, 2004. – 20 с.
10. Гаца О. О., Змішов А. О. Перспективи туризму як засобу розвитку здоров'я та безпеки суспільства / Туризм: Теорія і практика. -№1.- 2005. - <http://consultcom.kiev.ua/journal.htm>
11. Людський розвиток в Україні: 2004 рік (колектив авторів). Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е. М. Лібанової – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004.-266с.

